

L'ESGLÉSIA
PARROQUIAL DE
BELIANES i EL SEU
RETAULE MAJOR
(1563-1593)*

*Per Sofia Mata de la Cruz
i Roser Puig i Tàrrach*

7

Belianes és una població situada a l'extrem final de la vall del riu Corb, a l'Urgell, cap a l'extrem sud-est de la comarca, al límit amb les Garrigues. Afronta amb els termes de Maldà i de Sant Martí, entre d'altres, també pertanyents a l'arquebisbat de Tarragona. Dins de l'actual terme municipal s'inclouen els llocs de Castellsalvà, antic assentament ibèric i vil·la romana, Torredemóra i els Eixaders, poble integrat el 1842 i avui deshabitat.

El senyoriu ha estat sempre compartit. En el segle que ens ocupa, el XVI, el tenien el comanador de Barbens i el paborde de l'arquebisbe de Tarragona. El repartiment dels drets entre ambdós desembocà en un plet, vigent ja el 1549, que no acabà en concòrdia fins el segle XVIII, quan es dividí la jurisdicció en vila de dalt i vila de baix¹. Sembla ser que representava un terç per l'arquebisbe i dos terços per la comanda, que era de fet qui tenia tota la jurisdicció (alta i baixa, civil i criminal).

Belianes no ha estat mai un poble amb molts habitants. El fogatge del 1358 anotà 17 focs, que havien augmentat a 39 (més quatre de Castellsalvà) l'any 1497². El següent cens, del 1553, mostra una població estable, que sembla no respondre a la realitat³. L'anàlisi de Tàrraga que ha realitzat Josep M. Planes podria extrapol·lar-se a Belianes. El fogatge del 1553 fou elaborat en el punt més baix de la recessió que va patir l'Urgell a principis de la dècada dels cinquanta, si bé a partir d'aquesta data s'inicien una gran recuperació i expansió econòmiques⁴. El document del contracte de l'església parroquial que presentem ho expressa en aquests termes: «aver molts anys que miggesant la gràcia divina, dit lloch ha augmentat y de cada die va augmentant».

Un altre exemple de la prosperitat demogràfica i econòmica és la construcció de cases particulars de notable factura, com el casal renaixentista anomenat Cal Roc, o l'edifici del segle XVI, d'estil gòtic, que acull actualment la Casa de la Vila.

El segle XVI, encara poc estudiat, va ser per a l'art una època d'activitat a la zona, com per exemple el convent dominicà del Roser de Ciutadilla (1582)⁵, i el castell i l'església parroquial de la mateixa població urgellenca.

La construcció de l'església

El manteniment de l'estil gòtic

El gòtic fou un estil emprat per l'arquitectura catalana en un període que abasta des del segle XIII al XVII. L'estil gòtic europeu, que es caracteritza per l'ús de l'arc apuntat i de la volta d'ogives, es recreà a Catalunya de tal manera que es varen determinar unes característiques pròpies i particulars, les quals queden definides mitjançant uns espais amples, sobris i funcionals. Per aquest motiu no és gens estrany el manteniment de solucions gòtiques en edificis religiosos catalans al llarg de molt de temps, que arriba fins i tot als segles XVI i XVII. En general, tots ells presenten uns trets comuns: espais rectangulars, nau única o bé tres naus, suports esvelts, murs de pedra picada, sense gaires concessions a l'ornamentació, cobertes amb voltes de creueria quatripartites, capçaleres poligonals, capelles allotjades entre els contraforts i alçats dividits en dos nivells, un d'inferior per a les capelles laterals i un de superior per als no excessivament amples finestrals. El clima i la llum mediterranis no feien necessària l'amplitud dels finestrals del gòtic nòrdic.

En el gòtic català tot té una funció d'adaptació tant a la litúrgia com als fidels. D'aquí el manteniment d'aquest estil en edificis tardans com l'església de Belianes, iniciada l'any 1563. Fou a la Catalunya Nova on es produïren, al començament del segle XIII, els primers exemples d'edificis construïts amb l'estil gòtic. Ho foren com a influència dels ordes cistercencs establerts a les terres repoblades (Poblet, Santes Creus, Vallbona

de les Monges); també s'emprà a les seues restaurades (Tarragona i Lleida). Iniciat el segle XIV, l'arquitectura gòtica catalana ja estava ben definida, i és precisament a les terres de la Catalunya Nova on es posa de manifest el tipus de construcció religiosa que es mantindrà durant molt de temps. Les esglésies parroquials de Santa Maria i Sant Miquel de Montblanc, de l'Espluga de Francolí o de Santa Coloma de Queralt, entre d'altres, mostren una morfologia basada en la nau única, la coberta amb voltes de creueria o bé amb sostres de fusta sobre arcs apuntats, segons els casos, i les capelles allotjades entre els contraforts.

Aquest tipus de construcció mantindrà vigents les solucions formals gòtiques al llarg dels segles XV i XVI, arribant fins el XVII. Un mestre d'obres tarragoní com Sebastià Font hauria après el seu ofici en obres com l'església prioral de Sant Pere de Reus, on és segur que intervingué el seu parent Antoni Font, iniciada l'any 1512 però amb un llarg procés constructiu que durà fins a ben entrada la segona meitat del segle, l'interior de la qual és plenament gòtic.

Fet i fet, el manteniment de l'estil gòtic a Catalunya, en una època tan tardana, té també una explicació en l'actitud i la mentalitat dels mestres d'obres, que es resistien a emprar les solucions arquitectòniques renaixentistes. Ells havien après el seu ofici fent voltes de creueria i, tot i que les de canó són en teoria més fàcils, no sabien fer-les. En moltes construccions del segle XVI l'estructura és fonamentalment gòtica, i es deixen per als elements secundaris les solucions ornamentals «al romano», és a dir, d'inspiració classicista. A més, els comitents desitjaven i demanaven un tipus de construcció que els era familiar, com es veu freqüentment a les capitulacions de moltes obres.

El fet de l'origen de Sebastià Font és clau per incloure'l en l'àmbit constructiu tarraconense i no en el lleidatà; a més s'ha de tenir en compte la pertinença de Belianes a la diòcesi tarraconense. Contemporànies o una mica posteriors a l'església de Belianes, altres construccions de les contrades tarraconenses, com ara l'esmentada església prioral de Sant Pere de Reus, Sant Joan de Valls (1570-1583), l'Assumpta d'Alcover (1578-1617), Sant Llorenç de Vilalba dels Arcs (1580-1608), la capella del Roser de Valls (reformada el 1588) o Sant Jaume de Riudoms (1588-1617), mostren un clar perllongament de la tipologia gòtica, convivint perfectament amb les novetats portades a terme pel grup d'arquitectes i clergues humanistes de l'Escola del Camp. Aquest moviment arquitectònic, liderat per Jaume Amigó i Pere Blai a l'empara dels arquebisbes de Tarragona, fou l'introduïdor a Catalunya de les solucions constructives classicistes, que es varen sobreposar perfectament a l'esquema tradicional: Sant Andreu de la Selva del Camp (1582), Sant Jaume d'Ulldemolins (1584), Santa Magdalena del Montsant (ca. 1584), la capella del Santíssim Sagrament de la catedral de Tarragona (1586), etc. ⁶.

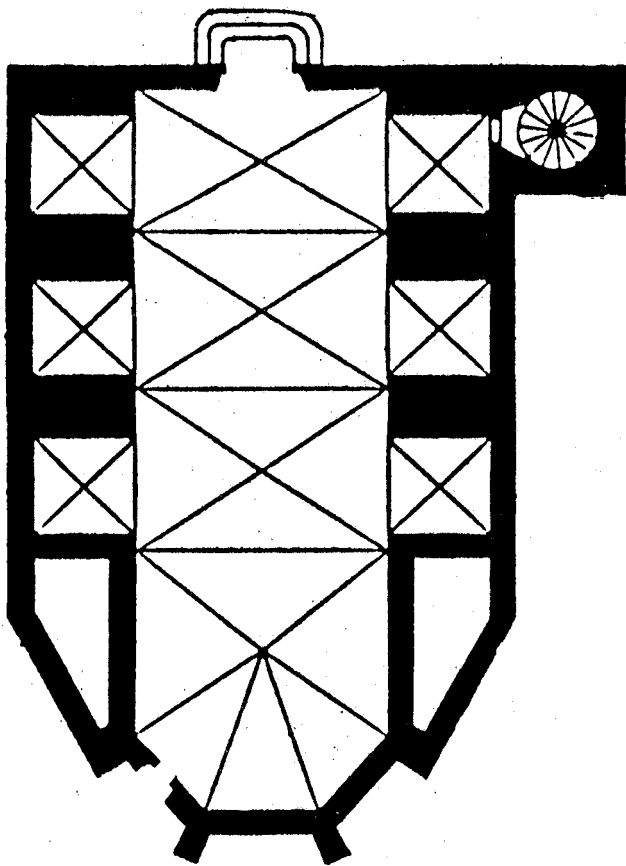
Però l'església parroquial de Sant Jaume de Belianes s'inicià l'any 1563, tot just quan Jaume Amigó començava a posar en pràctica els seus coneixements. Sembla prou clar que Sebastià Font s'havia format dins dels esquemes tradicionals; és per aquest motiu que l'església de Belianes presenta una tipologia clarament gòtica, amb alguna petita concessió a les novetats renaixentistes. En realitat, recorda, a petita escala i amb les lògiques diferències, la prioral de Sant Pere de Reus, construcció que mestre Font devia conèixer prou bé.

El contracte

El contracte per a la construcció de l'actual església de Belianes (vegeu l'Apèndix Documental) es va signar el dia 19 d'abril de l'any 1563, a la mateixa població, entre els jurats de la localitat i el mestre d'obres tarragoní Sebastià Font. Els jurats de Belianes estaven acompanyats de dos importants personatges, ambdós representants dels senyors de la vila. Un era Francesc de Remolins, comanador de l'orde de Sant Joan de Jerusalem, el qual actuava en nom de fra Galceran Ros, de la mateixa orde, comanda de Barbens (Pla d'Urgell). L'altre era Joan Ximenez i Aragués, que fou prior i degà del capítol de la catedral de Tarragona entre 1535 i 1564 ⁷. No seria estrany que el canonge Ximenez hagués recomanat Sebastià Font per a dirigir les obres.

120 Mestre Font es compromet a realitzar la construcció en un termini de dos anys, i a començar-la el mes de maig següent. Un cop finalitzada l'església, dos mestres d'obres havien de judicar si allò que Sebastià Font havia fet era correcte i ajustat a les especificacions. D'altra part, el constructor donava bones garanties que l'obra es realitzaria de conformitat amb els acords del contracte.

Pel seu treball havia de cobrar 1.290 lliures, amb els següents terminis: 100 en començar, 100 cada quatre mesos mentre duressin els treballs i, un cop finalitzats aquests, la resta. A més, els habitants de Belianes

Planta de l'església de St. Jaume de Belianes, de Daniel Gelabert Fontova. Extreta del Llibre La Vall del Corb, Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1986.

es comprometien a facilitar al mestre una casa on ell i la seva esposa es poguessin hostatjar i guardar els efectes personals, eines i animals, essent considerats a tots els efectes com uns membres més de la comunitat. Com es veu, a mestre Sebastià Font se li varen donar totes les facilitats per a poder construir la nova església.

I és que això era molt necessari. La vella església romànica ja no era prou capaç per a la creixent població de Belianes. Segons el contracte, no hi cabien tots i molts es quedaven sense poder assistir a les cerimònies religioses. Per tant, «en benefici y salvetat de llurs ànimes y consièncias», havien decidit construir un nou temple que fos prou ample com per a encabir-los ⁸.

Una interessant acta notarial, del diumenge 25 de febrer del 1565, ens informa del lloc definitiu on s'ubicà la nova església: damunt de la primitiva, ocupant la meitat d'una casa de Francesc Naves (a) Pubill ⁹. Llegim que quan «en dies pasats se comensà a fabricar la nova església» es va prendre la meitat de la casa, amb un pacte entre el comú i l'honorable particular, molts anys batlle i una de les persones més influents.

Un any després de l'inici, els jurats, amb decret del procurador general de la comanda de Barbens, fra Francesc de Remolins, «en recompensa del preu» encara no pagat, concedeixen a Francesc Naves «facultat y permís (...) de fabricar un retaule sota la invocació del benaventurat Sant Sebastià en una de les capelles de la església demunt dita, y que en ella puga fer un carner ho vas per sepultar-se ell y los seus». A canvi, la família del Naves «sien tenguts perpetualment de mantenir dit retaule après de fer y adornar lo altar dels vestiments y coses necessàries per a dir-i missa, juntament amb una làntia, la qual age de cremar tant com lo ofici diví». La promesa, segons ens confirmen les visites pastorals, fou acomplerta.

Descripció de l'església

L'edifici és d'una gran sobrietat i puresa de línies. L'ús de la pedra, visible a totes les seves estructures, li confereix un aspecte unitari i compacte; les proporcions, tot i no ser un edifici massa ample, són harmonioses. L'absència de decoracions carregades a l'interior i la façana llisa, amb poques obertures, li donen un aire elegant i alhora senzill. De fet, el mestre que dirigí les obres va complir amb allò que se li demanava: que l'església es fes «segons lo art ho regla de geometria y de arquitectura», i que resultés proporcionada.

Però no només va complir en aquest aspecte mestre Sebastià Font; d'acord amb les capitulacions, va construir l'edifici ajustant-se prou fidelment a les condicions establertes. Les mides havien de ser 120 pams de llargada i 40 d'amplada. Sembla que respecte a aquesta darrera mida es devia produir un error al document, atès que en realitat l'ample és de 71 pams. El pam, mida de longitud catalana, equival a uns 20 cm. Així que, revisant les mides interiors de l'església, que són les que s'indiquen al document, trobem que des de l'absis fins la porta principal amida 24 m (120 pams), però que l'espai entre les parets laterals fa 14,25 m (uns 71 pams). L'error en la quantitat de pams necessaris per a l'amplada és evident; si l'església s'hagués fet només amb 40 pams, resultaria ben desproporcionada.

Façana de l'església parroquial de Belianes. Són visibles l'òcul principal, el de la capella del baptisteri i la fornícula de damunt la portalada, avui buida.

Les parets havien de tenir 4 pams (80 cm) de gruix, així que, sumant l'amplada interior (14,25 m) amb els 1,60 m del gruix de les parets, resulta una amplada exterior de 15,85 m. La façana, a la qual s'han d'afegir els 3,11 m del campanar, adossat a la mateixa, fa 18,96 m d'ample.

El material emprat és la pedra picada, del mateix terme de Belianes, tal com especifica el contracte. Originalment es devia emprar també al paviment, però a les obres de reforma dutes a terme l'any 1972 se'n va col·locar un de nou, també de pedra.

Joan Tous, en la seva recerca dels signes de picapedrer de la vall del riu Corb ¹⁰, observa com els recollits a Belianes difereixen de les altres obres de les poblacions veïnes, datades en segles anteriors. Entre els signes destaca una essa majúscula partida amb una línia (\$) que podria correspondre a Sebastià Font.

L'interior de l'església presenta la tipologia gòtica tradicional esmentada: nau única, capçalera poligonal, capelles allotjades entre els contraforts, voltes de creueria quatripartites i una tribuna sobre les capelles, amb pas a través dels contraforts, solució aquesta que representa un perllongament de les fórmules tradicionals.

La capçalera mostra un absis poligonal, amb tres panys de mur, i es cobreix amb volta ogival sexpartita, amb nervis que conflueixen en una clau de volta decorada amb la creu de l'orde de Sant Joan de Jerusalem. Comparant la capçalera amb les condicions del contracte, veiem que s'ajusta a les mateixes: «se obligue fer lo cap de dita yglésia ab sis claus siseuat i ab sos arquets». Ara bé, contràriament al que diu el document, no apareixen els capitells decorats amb motius vegetals («fullatges») que es demanaven, sinó unes petites mènsules motllurades que sostenen els nervis de la volta.

Per pujar al presbiteri s'havien previst de dos a quatre esglaons de pedra. Les obres de reforma del paviment han modificat aquest punt, com també l'altar major, que data de l'any 1941, quan es va reformar el presbiteri després de les destrosses de l'any 1936. Al contracte s'especifica que s'havien de fer dues portes als costats del presbiteri, «al romano», és a dir, d'estil renaixentista. Només se n'hi va fer una, estreta, que presenta un arc conopial a la llinda. Avui es troba tapiada, atès que la primitiva sagristia, per a la qual servia d'accés, es va enderrocar en fer-se una permuta del terreny que ocupava; segons el contracte, la sagristia

L'absis, poligonal, i la volta que el cobreix.

havia de tenir parets de pedra picada i una volta de rajola i guix. Avui fa les funcions una petita habitació, aprofitada en l'espai que hi ha entre la paret exterior i la interior, per accedir a la qual s'ha obert una porta al mur.

L'església es cobreix amb tres trams de volta de creueria quatripartita, de pedra, amb els seus corresponents nervis i claus de volta, tal com s'especifica al document: «la volta major de cruer del cap de la yglésia en avall ha de fer ab tres crués y quiscun ab sa clau y sos arquets». El mateix és vàlid per a les capelles. Havien de ser sis, tres a cada banda: «ab sis capelles, tres a quiscuna part, quadrades, de setze pams de quadro a quadro (...) no han de exir per lo detràs fora de la yglésia, sinó que totas han de ser dins dita yglésia de miga a miga que sustindran la volta major».

En efecte, les capelles són quadrades, i fan 3,20 x 3,20 m. Es troben allotjades entre els contraforts, de manera que no són visibles per la part exterior de l'església. Es cobreixen amb voltes de creueria quatripartites, amb els seus corresponents nervis i claus de volta. A totes sis els nervis recolzen sobre unes mènsules antropomòrfiques, en forma de caps masculins de tosca factura. Són visibles unes restes de pintures murals, possiblement dels segles XVII o XVIII, a les voltes i parets.

Han estat picades, de manera que resulta impossible identificar les escenes.

Segurament com a resultat de les obres de reforma del paviment, es troben encastades al terra de la primera capella del costat de l'Evangeli cinc làpides sepulcral, dels segles XVI al XVIII, que possiblement en origen estaven a les capelles o a la nau de l'església.

Si bé mestre Font es va comprometre a proporcionar cada capella amb la seva corresponent ara de pedra, aquestes ja no hi són. Encara es poden veure les restes del que havien estat els encaixos d'unes reixes amb les quals en altres temps es tancaven les capelles. Als peus de l'església es troba el cor, sobre un arc escarser que el sosté, l'amplada del qual va de capella a capella. També en aquest aspecte la construcció obeeix les especificacions del contracte: el cor havia de construir-se «damunt del portal major (...) ab un arch de pedra picada». Des del cor fins l'absis, per damunt de les capelles, es disposen dues tribunes que arriben a trobar-se en un espai mort que fa de càmera a la capçalera. Aquestes tribunes, que comuniquen tota la part superior de l'església, i permeten assistir a les cerimònies a un major nombre de fidels, es troben perfectament descrites al contracte: «y del dit cor per los portals en quiscuna part (...) ha de fer un corredor que's puga anar del dit cor a l'altar major, per demunt les capelles». Les tribunes tenen passos entre els contraforts, i es cobreixen amb voltes de creueria; els espais entre els contraforts, de la banda que dóna a la nau, es varen decorar amb arcs de mig punt.

Davant el cor i les tribunes corre una barana de pedra que vol imitar els balustres renaixentistes, feta a base de peces de pedra tallades de foma que òpticament recordin un balustre, però sense ser-ho veritablement.

Al contracte es diu que la barana havia de ser de pedra, i que la mateixa s'havia de col·locar davant el cor i les tribunes.

Sobta una mica l'escassetat d'obertures. De fet, el contracte només demana «spitlleres», és a dir, finestres llargues i estretes, dues al presbiteri, una al cor i una al damunt de cada capella. Les dues del presbiteri es troben avui tapiades. Al cor no es va fer finalment espitllera, sinó un òcul circular, de 1,25 m de diàmetre, decorat amb motlures al seu voltant. Es tanca amb un vidre de factura moderna, que mostra gravada una petxina al·lusiva al patró de l'església, sant Jaume. A una fotografia feta l'any 1915, publicada a la *Història Gràfica de l'Urgell*, es veu que l'òcul es tancava amb una simple finestra de quatre vidres. A la capella del baptisteri, tercera del costat de l'Epístola, es troba un altre òcul, ovalat i més petit, que sembla col·locat posteriorment a la construcció de l'església, evidentment per dotar-la amb més il·luminació. Pel que fa a la resta de finestres, n'hi ha tres, tipus espitllera, a la tribuna del costat de l'Epístola i una, rectangular, al mig de la tribuna del costat de l'Evangelí.

Al contracte es demanava al mestre d'obres que fes «una trona ab sa escaleta». De fet, no es conserva cap trona, però en el pany de paret entre la segona i la tercera capella de cada banda, es poden veure unes zones reomplertes posteriorment amb petits carreus de pedra. Sembla que hi havia hagut algun element constructiu que es va eliminar, potser dues troncs, o bé dues fornícules.

Altres elements que es demanaven al constructor eren les piques. Una, beneitera, «ab son peu llevorat», i una altra baptismal, llisa. Aquestes piques, si es varen fer, han desaparegut. La pica beneitera que hi ha és una peça de pedra buidada i toscament tallada, encastada a la paret tocant la porta principal. Pel que fa a la baptismal, situada a la capella del baptisteri, sembla contemporània de l'altar major.

L'edifici es cobreix amb una teulada a doble vessant. Sembla que aquesta teulada no és la del segle XVI, sinó que va ser refeta el segle XIX, atès el seu estat ruïnós. Entre les voltes i la teulada es troba un espai prou alt com per que «un home, per alt que sie, y puga anar tot dret per lo mig», com es diu al contracte. Aquest espai conforma una cambra, amb obertures que deixen passar generosament el vent, que fa les funcions de golf, aïllant al mateix temps l'interior del temple tant del fred com de la calor. El terra d'aquesta cambra o golf està format pels revoltos de les voltes, que mostren clarament el material emprat: la pedra.

A l'exterior, avui són visibles la façana -que alguna construcció moderna tendeix a ocultar-, el costat dret i part de l'absis. El costat esquerre queda tapat per diverses edificacions. La façana és d'una gran sobrietat, un gran pany de mur de pedra fet amb carreus regulars, on només destaquen la portalada, l'òcul del cor per damunt d'aquesta i el petit òcul del baptisteri.

La porta principal de l'església presenta en la seva morfologia una solució tradicional: l'ús de l'arc de mig punt format per amples dovelles, amb una senzilla imposta que les delimita. Certament, aquest tipus de porta es troba a molts edificis gòtics catalans dels segles XIV i XV; és una tradició mediterrània que manté l'arc de mig punt a les portes, en lloc de l'apuntat, per raó de la seva funcionalitat. Portes com la de l'església de Belianes les trobem al monestir de Santes Creus, a Sant Miquel de Montblanc, etc. No és estrany, doncs, que al contracte s'indiqui expressament que s'havia de fer aquest tipus de porta. Fins i tot s'especifica la mida que havien de tenir les dovelles: una cana (equivalent a 8 pams, és a dir, 1,60 m). Contrasta l'amplitud de la porta amb les reduïdes dimensions de la fornícula que la corona, que a més, està lleugerament descentrada respecte a l'eix. Al contracte es diu que aquesta fornícula es feia a fi de col·locar-hi una imatge; efectivament, un sant Jaume, avui desaparegut, presidia la façana de l'església.

El campanar té planta quadrada, tal com demanava el contracte, i es troba adossat a la part esquerra de la façana. De pedra picada, com la resta de la construcció, resulta una mica baix en proporció, i té un aspecte massís i pesant. Al contracte es demana que sobresurti 30 pams (6 m) per damunt de l'església, i que sigui ferm i segur. El cos on s'allotjen les campanes presenta quatre obertures amb arcs de mig punt. Al campanar s'hi arriba mitjançant una senzilla porta, a l'angle esquerre de la tercera capella de l'Evangelí. Salvant els cinquanta-dos esglaons de l'escala de cargol, de pedra com demana el contracte, es pot accedir al cor, a les golfes i a les campanes.

El setembre del 1567 les obres tocaven a la seva fi. Una concòrdia entre els jurats «en nom de tota la vila» i Sebastià Font «mestre de la sglésia nova del present Cors de les Belianes» ho palesa ¹¹. Els jurats «no són contents que dit mestre (...) pose mà en acabat la teulada de la església predita, segons està capitolat

Detall de la barana de la tribuna.

entre los sobredits, ab tal pacte y condició que no.s perjudique la capitulació per part de dita vila, sinó que stigue en sa forsa». És a dir, volen mantenir els pactes del 1563 sense cap canvi, que volia introduir mestre Font.

L'any següent les obres acabaren. El 1570 es diu que ja s'havien enllestit. La pesta del 1564 no afectà l'ànim dels veïns de Belianes, que veieren acomplida la seva voluntat poc temps després del termini previst, i continuaren les obres d'embelliment de l'edifici parroquial amb la contractació del retaule major, l'any 1593.

De tot el que s'ha dit, es pot deduir que l'actual església parroquial de Sant Jaume de Belianes és la que es va contractar amb el mestre d'obres Sebastià Font l'any 1563; que es va construir sense gaires variacions respecte a les condicions establertes al contracte i que no ha tingut importants modificacions posteriors.

LA CONSTRUCCIÓ DE L'ESGLÉSIA

El mestre d'obres Sebastià Font

Poques són les notícies bibliogràfiques i documentals que tenim d'aquest constructor tarragoní. Tot i això, sembla haver format part d'una família de mestres d'obres.

En el fogatge del 1497 ¹²no apareix a la capital de la vegueria cap Font. A principis del segle XVI, l'any 1512, un mestre de cases barceloní anomenat Joan Font, autor de l'església del Pi i de l'Hospital de Sant Salvador de la Ciutat Comtal, actua de conseller de la nova església prioral de Sant Pere de Reus, cridat pel Comú de la vila, «avem fet venir de Barchinone», per tal d'orientar en l'ampliació de l'església ¹³.

En el fogatge del 1553 trobem el Sebastià i l'Antoni Font ubicats en el mateix carrer de Misser Mediona de Tarragona, i potser en la mateixa casa ¹⁴. Entre 1557 i 1559 Antoni Font, mestre de cases de Tarragona, participa en l'obra de la prioral de Reus. Juntament amb Periz Besach contracta la factura de dues voltes de creueria ¹⁵.

Un repàs dels manuals notariais de Belianes contemporanis a la construcció ens ha permès resseguir el

pas de Sebastià Font per la població urgellenca. El febrer del 1564 signa un debitori a Jaume Cases, de Barberà de la Conca ¹⁶, i un any més tard, el 19 d'agost de 1565, un altre al rector de Blancafort per 45 mitgeres de forment ¹⁷. En els llibres sacramentals apareix de padrí de fonts de Jaume Terrada (25 de setembre del 1566) i de Joana Grenyó (27 de gener del 1567).

Com era costum, Sebastià Font no actua sol, sinó que compta amb la companyia d'altres mestres de cases. Coneixem del cert l'ajut del seu germà Bernat, «mestre de l'església». El 16 de juny del 1566 en Bernat batejava un fill, Sebastià, a Belianes, del qual feia padrina la seva cunyada, la muller de Sebastià Font. En Bernat tornava a ser a Tarragona l'any 1577, quan ell i la seva muller Isabel hi batejaven una nova filla.

El mateix 1566, el mes de juliol, trobem un requeriment de Joan Vidal, mercader de Tarragona, al mestre de cases Antoni Font, sobre l'incompliment dels terminis de les obres d'una casa seva a la capital. L'arquitecte tarragoní es troba a Belianes, des d'on contesta la demanda ¹⁸. El seu pas per aquesta vila podria suposar la participació en l'obra de l'església belianenca després de la seva actuació en la prioral de Reus.

També hi degueren treballar els mestres de cases locals, com Antoni Garay, el qual posa d'aprenent el seu fill Jaume amb Sebastià Font, per quatre anys. Una clàusula econòmica estableix que el tarragoní pagarà a l'aprenent, en acabar el contracte, 12 lliures ¹⁹.

El 10 de maig de 1569 Sebastià i Bernat Font, germans i mestres de cases de Tarragona, signen les capitulacions amb Lluís d'Icart, senyor de Torredembarra, per a la construcció d'unes voltes al seu castell ²⁰.

Sabem que l'any 1577 Sebastià Font fou cridat pel seu amic Bartomeu Roig, mestre de la fàbrica de l'església de Sant Joan de Valls, a la subhasta de la qual havia concorregut l'any 1569 amb un preu de 24.000 lliures. L'havia guanyada en Bartomeu Roig per haver demanat 2.500 lliures menys ²¹. Fidel de Moragas, del qual n'hem extret la dada, també recull que Sebastià Font havia participat a la Seu Vella de Lleida ²².

Els buits dels llibres sacramentals de Tarragona ens impedeixen establir la relació entre tots els Font esmentats. En el llibre d'esposoris apareix un Sebastià Font, mestre de cases, que es casa amb la donzella Elisabet Pasqual el 26 de desembre del 1586 ²³. Podria tractar-se de l'autor de l'església parroquial de Belianes que hauria enviudat (recordem que l'any 1563 la vila de Belianes li deixava una casa per a ell i la seva esposa), o bé del seu nebot (nat el 1566) o encara d'un possible fill.

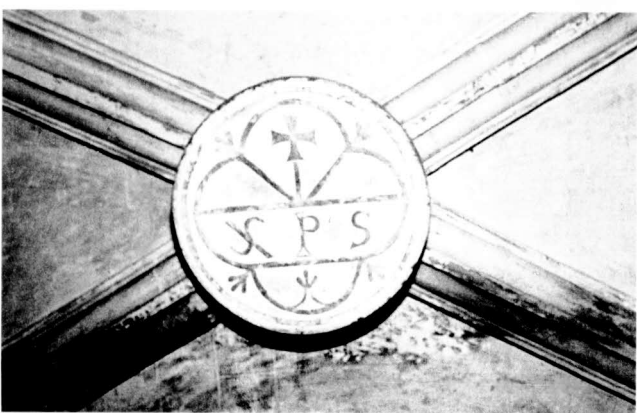
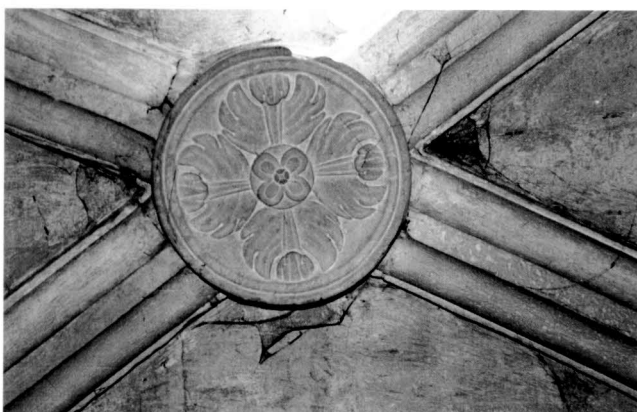
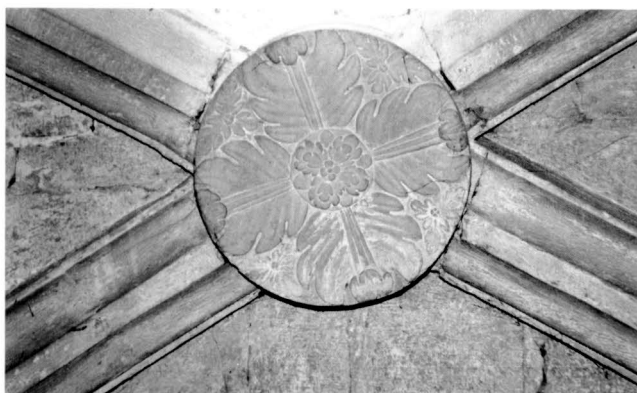
Emili Morera recull la participació d'un Sebastià Font en la construcció de l'església del convent de Santa Clara de Tarragona, obra realitzada segons la traça i capitulació amb mestre Pere Blai, el gran arquitecte renaixentista català, figura senyera de l'Escola del Camp, que en aquells moments estava treballant a l'església parroquial de la Selva del Camp, el gener del 1590. Aquesta dada del *liber consulatus*, fins ara inèdita, augmenta la nòmina de construccions de l'Escola del Camp amb l'església del convent de Santa Clara, derruït cap al 1960. L'any 1596 el Consell Municipal determinà que l'obra fos examinada i valorada, davant la factura defectuosa. L'onze d'abril del 1597 els jurats acordaren refer tota l'arcada del cor ²⁴. Aquest Sebastià Font, que apareix actiu trenta anys després, potser era el nebot o el fill del constructor de l'església de Belianes.

L'última notícia dels constructors Font data de l'any 1598, quan Sebastià Font és cridat per la Universitat de Valls per a visurar el pont de la carretera de Valls a Alcover sobre el riu Francolí ²⁵.

ALGUNES NOTES REFERENTS A L'ESGLÉSIA DE BELIANES AL LLARG DELS SEGLES XVIII i XIX

Fins a la guerra del francès, Belianes era una parròquia sufragània de Maldà. A la vila hi residia un vicari (perpetu des del 1772). Passat el conflicte bèl·lic se separà en un procés pagat per l'ajuntament de Belianes. El 1776 s'esmenta l'existència de sis altars laterals, a més de l'altar major dedicat a sant Jaume: el de la Mare de Déu del Roser, el de sant Llorenç, el de sant Sebastià, el de sant Francesc Xavier, el del sant Crist i el de sant Antoni Abat ²⁶.

Segons un estat del 1805 ²⁷, la població de Belianes era de 160 veïns o caps de casa, i 630 ànimes de comunió (majors de set anys). Dues eren les confraries en funcionament, la del Roser i la del Santíssim Nom de Jesús. En aquesta època, les principals celebracions religioses locals eren les de Sant Sebastià, el tercer diumenge després de Pasqua de Resurrecció, Santa Anna, Sant Jaume, Sant Roc, la Circumcisió del Senyor (a càrrec de la confraria del Santíssim Nom de Jesús), el Roser d'octubre (organitzada per la confraria

Claus de Volta

del mateix nom) i Santa Àgueda (sota la responsabilitat de les dones casades). En total eren vuit les funcions de missa cantada.

L'informe més detallat de què disposem referent a la fàbrica de l'església data del 29 de juny del 1827, i el realitzà el rector Antoni Fornells²⁸. La part més deteriorada era la teulada sobre la volta, «*los techos que son de tejas están muy malos, lloviéndose como en la calle, a pesar de la bóveda tan firme, por estar rotas la mayor parte de las tejas*». La porta del cor no tenia clau, ni tampoc consta que tinguessin orgue. Sobre els altars hi havia sis tribunes, tres a cada part. El rector fa constar que, per a l'entrada de llum exterior, s'obrien solament dues finestres amb els seus corresponents vitralls.

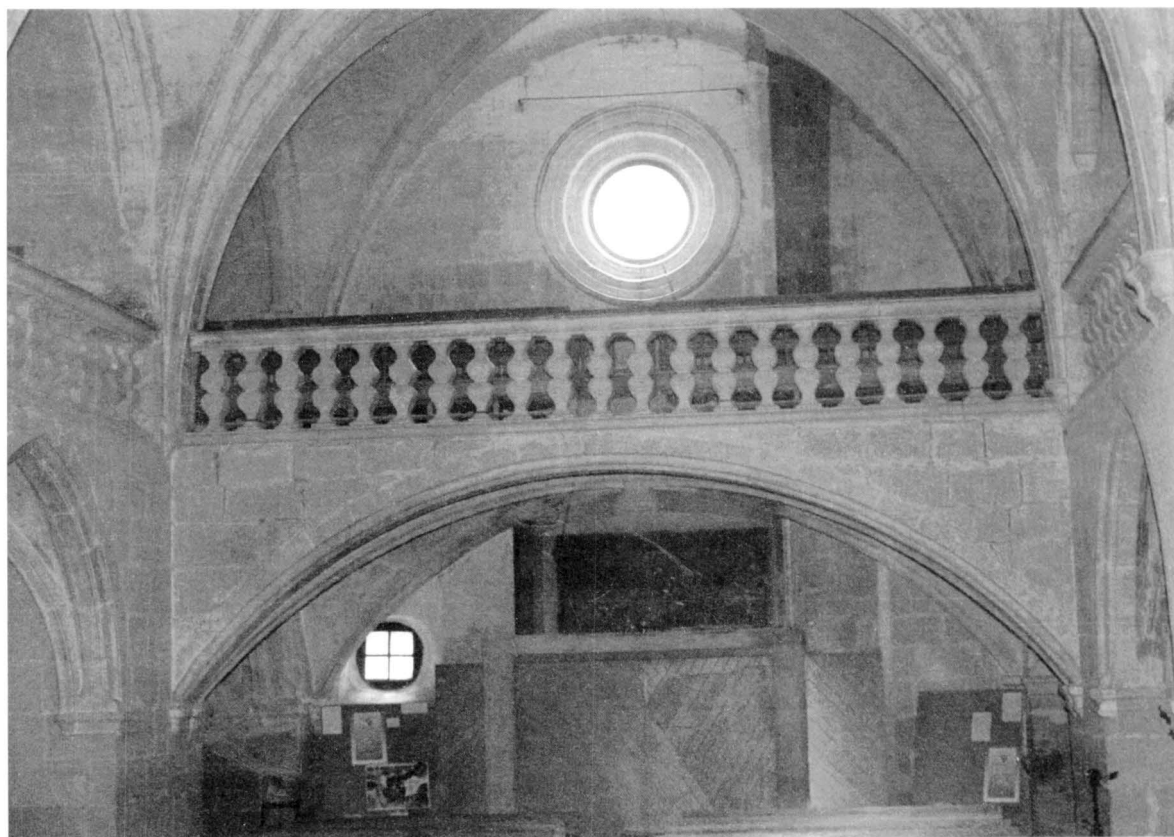
L'accés al temple era únic, per la porta principal, i la clau la guadaava el rector. El campanar, de base quadrada, «*era bueno y firme*», i hi sonaven dues campanes grosses i dues de petites per al rellotge. La sagristia, de reduïdes dimensions, darrere l'altar major, «*es muy angosta y poco decente*».

No s'esmenta cap relíquia. L'arxiu parroquial estava instal·lat a casa del rector, i s'havia destruït parcialment «*en las revoluciones*». Suposem que fa referència a la primera guerra carlina o bé a la invasió francesa.

La pica baptismal, sota la volta del cor, «*con su zumidero, está fija y es de piedra cubierta de madera*». Potser era aquesta la pica original del segle XVI, avui desapareguda i substituïda per una col·locada a les reformes de l'any 1941.

Hi havia dues capelles amb l'altar trencat, les de Sant Sebastià i la de Sant Francesc Xavier. De la primera, es comenta que no la cuidava ningú des de la desaparició de la seva confraria. Dels altars del Roser i del Sant Crist en tenien cura dues persones nomenades per l'ajuntament, les quals recollien almoines pel terme. De la resta se n'encarregaven famílies del poble: del de Sant Llorenç la casa de la vídua Batlle, del de Sant Francesc Xavier, la casa de Francesc Folguera, i del de Sant Antoni, la casa de Josep Serret.

El rector Antoni Fornells escriu que la confraria del Roser estava desfeta «*tiempo hace*», i només es mantenia la del Santíssim

Vista del cor, amb l'òcul, la barana i l'arc que el sosté.

Nom de Jesús. També deix anotat que pel manteniment del temple no hi havia cap renda. Les despeses d'il·luminació, cera i oli les sufragava el municipi.

Referent a les percepcions del vicari de Belianes, sabem, per l'estat del 1805, que rebia la meitat de la primícia. En el quinquenni 1799-1804 es valorà en 2.865 lliures, més d'unes tres quartes parts de cereals (80,6%), un 12,7% en oli i un 6,7% en vi ²⁹.

EL RETAULE MAJOR

Trenta anys després de contractar la nova església, els habitants de Belianes decidiren encarregar un retaule major. A tal fi cridaren l'escultor barceloní Sebastià Figuerola. Aquest personatge, tot i el seu origen, sembla que s'havia instal·lat a les contrades tarragonines, atès que feia dos anys que hi treballava, primer a Valls i després a Ulldemolins.

Com ja s'ha esmentat, Sebastià Figuerola va ser contractat per fer la part de fusteria i escultura de l'orgue nou de l'església arxiprestal de Sant Joan, a Valls, l'any 1591, les portes del qual pintà Lluís Martínez l'any següent. L'orgue i les seves portes foren destruïdes l'any 1936 ³⁰. El 1592 Sebastià Figuerola, juntament amb l'italià Andrea Fortunato de Peregrinis, realitzà la part de talla del retaule del Roser, a l'altar de la mateixa advocació de l'església parroquial de Sant Jaume d'Ulldemolins. Les taules d'aquest retaule -malauradament destruït l'any 1936- també varen ser pintades per Lluís Martínez, l'any 1593 ³¹.

Aquests encàrrecs previs segurament varen servir perquè els jurats de Belianes contractessin Sebastià Figuerola per a la fàbrica del seu retaule major. El contracte, fet el 28 de novembre del 1593, especifica que mestre Figuerola havia presentat un disseny o «trassa» prèviament i que aquest havia agradat prou als jurats com per a què decidissin encarregar-li. Al document esmentat s'estableixen les condicions imposades a l'escultor: tot el retaule havia de ser de talla, però com que els que redactaren el contracte tenien present el disseny – que nosaltres desconeixem – no s'especifica gran cosa referent al seu aspecte. Només que havia de fer dues imatges, una de sant Jaume, patró de la vila, i una altra «la que la vila volrà». Ambdues anirien col·locades

dins de les seves corresponents fornícules «ab ses pexines», és a dir, cobertes amb un quart d'esfera en forma de petxina. I remataria el retaule un *Salvator Mundi* de mig relleu. Pel que fa a la resta del retaule, sembla que es dona tàcitament per bo allò que el mestre escultor havia presentat al disseny.

Els jurats de Belianes es comprometen a fornir el material necessari per a l'obra, fusta «i tot lo demás». Pel document és possible que el sòcol de pedra sobre el qual s'assentava el retaule ja estés fet. També es comprometen els jurats a proporcionar a l'escultor una casa a la mateixa població, on pugués treballar i viure mentre durés l'obra, com era usual i ja hem comentat en el cas del constructor de l'edifici.

La resta del document està dedicada al pagament del retaule. En total, mestre Figuerola havia de cobrar 340 lliures, en quatre terminis. El primer, de 100 lliures, s'havia de pagar per Carnestoltes de 1594. El segon, de 40 lliures, per sant Bartomeu. El tercer, novament de 100 lliures, pel dia de Nadal del mateix any. I el darrer, d'igual quantitat, pel dia de santa Maria Magdalena de 1595.

No sabem si els terminis foren respectats, però sí que el preu pagat fou superior. El 21 de març del 1595 Sebastià Figuerola signava àpoca, és a dir, reconeixia haver cobrat, 450 lliures 10 sous dels jurats de Belianes, pel cost del retaule i sagrari realitzats a l'església parroquial ³².

L'escultor se sotmet a dues condicions habituals en els documents de l'època. D'una banda, un cop realitzada l'obra, s'obliga a què la mateixa la judiquin dues persones, una de part dels jurats i una altra de part seva; això cas que el retaule no quedés finalment a gust dels comitents, o conforme al disseny presentat. D'altra part, si l'escultor no acomplia els terminis previstos per a la finalització de l'obra, que havia de dur-se a terme dins de l'any 1594, hauria de pagar una multa de 25 lliures, i comprometre com a fermaça tots els seus béns.

És curiós el fet que un dels testimonis del contracte sigui Bartomeu Roig, el mestre de cases que va construir l'església de Sant Joan de Valls, personatge al qual hem fet esment respecte a la seva relació d'amistat amb Sebastià Font, el constructor de l'església de Belianes.

Malauradament, el retaule major de Belianes es va destruir l'any 1936 ³³. A més, no ha estat possible trobar cap testimoni gràfic del mateix en el seu aspecte original. Només han sobreviscut dues de les taules, que avui es custodien a la Sala Polivalent de la Casa de la Vila de Belianes.

Tot i això, tenim un valuós testimoni, la descripció feta l'any 1924 pel rector de Belianes Mn. Antoni Escalé (vegeu Apèndix Documental). Gràcies a aquest document, sabem que al bancal del retaule hi havia una data inscrita: 1594. Això ens permet afirmar que, en efecte, Sebastià Figuerola va ser l'autor de la part escultòrica del retaule, que la va acabar dins del temps exigut i que l'obra va estar al seu lloc original des de l'any 1594 fins al 1936.

Però, a més, gràcies a l'acurada descripció de Mn. Escalé, sabem també que, molt probablement, el

Mènula antropomòrfica policromada d'una de les capelles.

disseny presentat per l'escultor tenia previst deixar lloc per a divuit taules amb les seves corresponents escenes pintades.

Pel que fa a la part d'escultura, sembla que mestre Figuerola va emprar una decoració de tipus classicista, conforme a allò que es feia a l'època. Mn. Escalé la descriu com de «*estilo greco-latino*», i el Dr. Batlle com «*plateresco*». La fornícula del primer pis allotjava una imatge de talla de sant Jaume, tal com s'especifica al contracte. La del segon cos presentava, segurament, un Calvari, és a dir, un Crist crucificat amb la Mare de Déu i sant Joan, tot i que Mn. Escalé ho descriu com «*una cru y Mariás*». A ambdós costats d'aquest Calvari, mestre Figuerola col·locà dues figures tocant sengles trompetes (àngels?) i dos medallons. També esmenta el rector l'existència del sòcol de pedra al qual s'ha fet referència.

Molt més detallada és la descripció de les taules. No ha estat possible saber-ne l'autor. Amb tot, analitzant l'estil pictòric de les taules sobrevivents, sembla que aquestes no es devien fer gaires anys després del 1594. La descripció de Mn. Escalé ens ha permès d'establir un hipotètic esquema del retaule, que seria com segueix. Sobre un sòcol de pedra, s'assentava el conjunt del retaule. Aquest tenia un bancal o predel·la amb dues taules que representaven les escenes del Sant Sopar i de l'Oració a l'Hort. Al damunt, es disposava el primer cos o pis del retaule, amb una fornícula al mig on s'allotjava la talla de sant Jaume; als costats de la mateixa, es disposaven quatre taules pintades, de 142 x 73 cm, dues a cada banda. Els temes d'aquestes taules eren: l'Aparició de la Mare de Déu del Pilar a sant Jaume i els seus companys, la Transfiguració del Senyor, sant Jaume a les ordes militars i sant Jaume a la batalla de Clavijo. Damunt de cada taula es disposava una altra més petita, en total quatre, amb dues figures de santes a cadascuna, que feien 40 x 72 cm.

El segon cos o pis del retaule presentava al mig una fornícula amb el Calvari, flanquejada per dos àngels i dos medallons. A cada costat, dues taules pintades, amb els següents temes: la Immaculada Concepció, l'Anunciació, el Naixement i l'Adoració dels Reis. Al seu torn, cada taula en tenia a la part superior una de més petita, amb santes. El nombre total de taules era de divuit.

Les taules sobrevivents són: l'Aparició de la Mare de Déu del Pilar a sant Jaume i la petita corresponent del damunt, amb santa Maria Magdalena i santa Bàrbara. La Mare de Déu, asseguda en un núvol que reposa sobre un pilar, sosté l'Infant als genolls i mira vers sant Jaume i els seus companys, que agenollats i amb les mans juntes en actitud d'oració, contempen la seva aparició. La figura de la Mare de Déu ocupa l'esquerra de la taula, ben destacada gràcies a un halo de llum que l'envolta. Sant Jaume apareix en primer terme, mentre que els seus companys queden suggerits per set o vuit caps que s'agrupen al seu darrere.

La taula del damunt presenta els bustos de les dues santes, cadascuna amb un objecte que la identifica: santa Maria Magdalena amb el pot de perfum, santa Bàrbara amb l'espasa. L'estil de les taules revela la mà d'un pintor correcte, certament no un gran pintor, però sí de molta més qualitat del que era habitual en el moment a les nostres contrades.

Tot i que desconeixem l'autor de la pintura, els temes de les taules indiquen, per un costat, el manteniment de la tradició iconogràfica pel que fa a la presència d'escenes marianes i cristològiques en un retaule dedicat a un sant concret, i, en les taules amb escenes del titular, una clara influència de les tradicions hispàniques relacionades amb sant Jaume, no de les catalanes. A Catalunya, lloc on sant Jaume té des de sempre una gran devoció, en aquells moments se solia representar aquest sant com a peregrí i no com a «*Matamoros*»³⁴.

És aquesta possibilitat, la d'un pintor amb certa influència hispànica en la seva formació, la que ens permet apuntar la hipòtesi d'una probable participació en el retaule de Belianes de Lluís Martínez. A més, recordem-ho, ja havia treballat en dues ocasions en obres tallades prèviament per Sebastià Figuerola. Així que és molt probable que també en aquesta fos ell l'encarregat de la part pictòrica de l'obra.

Aquest prolífic pintor, nascut a Santa Coloma de Queralt -bé que establert a Valls-, era fill del també pintor Sebastià Martínez, nascut a Granada, que cap al 1576 trobem a Barcelona, on es fa dir *Il Granatense*, i al qual el seu senyor Lluís de Requesens, un dels nobles catalans més importants del moment, que entre d'altres títols i càrrecs ostentava el de castlà de Santa Coloma de Queralt, devia haver facilitat el seu establiment en aquella població³⁵.

Sebastià Martínez va transmetre l'ofici al seu fill Lluís. Es tenen moltes dades documentals de Lluís Martínez, que va ser l'autor de molts retaules: el de la confraria de la Concepció de Valls (1584), el de la confraria del Sant Crist de Valls (1587), el del Roser de l'església parroquial de Celma (1593), el del Roser

Les dues taules supervivents del retaule major: l'aparició de la Mare de Déu del Pilar a Sant Jaume i els seus companys (part inferior); i Santa Maria Magdalena i Santa Bàrbara (part superior).

de Belianes l'any 1936, un cop finalitzada la guerra, l'any 1941, l'arquitecte Francesc Folguera i Grassí en va realitzar un de nou, amb tres imatges de talla i un baldaquí de fusta daurada i policromada. L'any 1972, amb motiu de les reformes dutes a terme a l'església, aquest retaule es va desmuntar. El baldaquí es conserva a la Casa de la Vila ³⁷.

Com a conclusió, es pot afirmar que el retaule major de l'església de Belianes es va contractar l'any 1593 amb l'escultor barceloní Sebastià Figuerola, per a les seves parts arquitectònica i de talla; que aquest el va finalitzar l'any 1594; que és possible que Lluís Martínez fos l'encarregat de fer la part pictòrica; que el retaule va estar al seu lloc original fins l'any 1936, i que les dues taules que es conserven a la Casa de la Vila de Belianes pertanyen al mateix retaule.

de la parròquia de Sant Jaume d'Ulldemolins (1593), les portes de l'orgue de l'església arxiprestal de Sant Joan de Valls (1595), el retaule del Roser de l'església de Puiginyós, actual Montferri (1595), el retaule de sant Martí de la parròquia del Morell (1595), i el retaule de sant Salvador de la parròquia de Picamoixons (1599) ³⁶.

Lluís Martínez morí l'any 1608, així que si la pintura del retaule de Belianes era també obra seva, cosa que tant la iconografia com la circumstància de la seva repetida col·laboració amb Sebastià Figuerola a Valls i Ulldemolins semblen abonar, la cronologia de la mateixa hauria de cenyir-se entre 1594-1595 i 1608.

Certament, no disposem de cap obra seva; la majoria de retaules pintats per Lluís Martínez que encara es conservaven l'any 1936 foren destruïts. Només s'ha trobat la fotografia d'una obra seva, les portes de l'orgue de Valls. La minsa qualitat d'aquesta fotografia amb prou feines deixa endevinar una certa coincidència amb l'estil de les taules de Belianes. Així que si aquestes les va pintar ell, serien l'únic testimoni de la seva dilatada obra. Però sense una base documental que confirmi aquesta atribució, només ens movem en el terreny de la hipòtesi.

Destruït quasi tot el retaule major

NOTES

- ^(c) La realització d'aquest treball no hauria estat possible sense la col·laboració de Mn. Antoni Bru i Borràs, rector de la parròquia de Sant Jaume de Belianes, del Sr. Daniel Giralt, arquitecte belianenc, de Mn. Salvador Ramon i Vinyes, de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, i de la Sra. Rosa Maria Sánchez, en missió pastoral a Belianes.
- ¹ Gaspar FELIU, *El funcionament del règim senyorial a l'Edat Moderna. L'exemple del Pla d'Urgell*, 1990, pàg. 13.
- ² Josep IGLÉSIES, *El fogatge de 1497*, vol. II, 1991, pp. 291-292. Els cognoms dels veïns de Belianes censats són semblants als de cent anys després: Altarriba, Narbonès, Teixidor, Sitjar, Morell, Pocurull, Naves, Arrufat, Vicent, Pastor, Granyó, Miquel, Batlle, Claver, Avinyó, Boixadors, Martí i Mora.
- ³ Josep IGLÉSIES, *El fogatge de 1553*, vol. II, 1981, pàg. 296.
- ⁴ Josep Maria PLANES, «Evolució numèrica de la població a la Tàrrrega de l'antic Règim: una aproximació (1497-1825)», a *Urtx* (Tàrrrega), 1 (1989): 29.
- ⁵ Josep-Joan PIQUER, «Història i cultura de la Vall del Corb», a *La vall del Corb*, 1986, pp. 97-98.
- ⁶ Emma LIAÑO, *Contribución al estudio del gótico en Tarragona*, I.E.T. Ramon Berenguer IV, Tarragona, 1976. De la mateixa autora, *Inventario Artístico de Tarragona y su provincia*, Ministerio de Cultura, Madrid, 1983, 3 vols. I encara, *La Prioral de Sant Pere de Reus. El último gótico ante la llegada del Renacimiento*. I.E.T. Ramon Berenguer IV, Tarragona, 1992. Núria de DALMASES- Antoni JOSÉ, *L'art gòtic. Segles XIV i XV*, dins la *Història de l'Art Català*, III, Edicions 62, Barcelona, 1984. Marià CARBONELL, *L'Escola del Camp de Tarragona en l'arquitectura del segle XVI a Catalunya*, I.E.T. Ramon Berenguer IV, Tarragona, 1986. Joaquim GARRIGA, *L'època del Renaixement. El segle XVI*, dins la *Història de l'Art Català*, IV, Edicions 62, Barcelona, 1986. M. Victòria ALMUNI, «Influencia de las estructuras góticas en la arquitectura religiosa de la comarca del Montsià: desde finales del siglo XVI a finales del XVIII», a *Medievalismo y neomedievalismo en la arquitectura española. Aspectos generales*, Avila, 1987, pp. 177-196.
- ⁷ Sanç CAPDEVILA, *La Seu de Tarragona*, Ed. Balmes, Barcelona, 1935, pp. 150 i 153.
- ⁸ Unes notes sobre l'església de Belianes es troben a *Història Gràfica de l'Urgell*, dirigida per Jaume ESPINAGOSA, Gener GONZALVO i Jordi SERES, Barcelona, 1993, pp. 127-128; figures 246-248.
- ⁹ Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, parròquia de Belianes, núm.11, ff. 39-40v. Acta signada davant el prevere Francesc Naves, que actua en nom del vicari Jaume Altarriba, regent del rector-notari Andreu Folch.
- ¹⁰ «Senyals de pedrapiquer a la Vall del riu Corb», a *Recerques. Terres de Ponent* (Tàrrrega), V (1980): 5-27. Dibuixa les marques de Belianes a la pàgina 15.
- ¹¹ AHAT, parròquia de Belianes, núm. 11, f. 114; 3 novembre 1567.
- ¹² J. IGLÉSIES, *El fogatge de 1497*, vol. II, pp. 248-255. El fet de no estar censats a Tarragona ens fa llançar la hipòtesi que provinquin de Barcelona, i siguin parents amb el Joan Font de la prioral de Reus.
- ¹³ Emma LIAÑO, *La prioral de Sant Pere de Reus...*, pp.70-71.
- ¹⁴ J. IGLÉSIES, *El fogatge de 1553*, vol. II, pàg. 296.
- ¹⁵ Emma LIAÑO, *La prioral de Sant Pere de Reus...*, pàg.45. Antoni Font requereix el pagament (pp. 138-140) i obté la resposta dels jurats (pp. 139-140).
- ¹⁶ El debitori puja a 15 ducats 6 sous, i el motiu és el pagament d'aliments. En Font promet que pagarà el 15-VIII-1564. AHAT, parròquia de Belianes, núm. 11, ff.24v-25.
- ¹⁷ Ibidem, f. 32. Data del 19-VIII-1565.
- ¹⁸ Ibidem, ff. 48v-50. El 25-VII-1566 respon que encara no ha acabat les obres perquè el contractant no li ha donat tot el que estava establert en els pactes.
- ¹⁹ AHAT, parròquia de Belianes, núm. 11, ff. 29-30; 30-IV-1564. El 20-XI-1565 (f. 44v) signen un altre afermentament, aquest cop per sis anys, amb un altre fill del mateix mestre de cases belianenc.
- ²⁰ F. Xavier RICOMÀ, «Notas sobre el castillo de Torredembarra (siglo XVI)», a *Quaderns d'Història Tarraconense*, II (1980), pàg. 83, doc. 13. CARBONELL, op. cit., pàg. 225.
- ²¹ Fidel de MORAGAS, «L'art, els artistes i els artesans de Valls», a *Butlletí Arqueològic de Tarragona*, X (1922): 195.
- ²² Idem, X (1922): 216. La data -llunyana en el temps- ens posa novament en dubte si estem parlant del mateix Sebastià Font. A *Los Maestros de la Seu Vella de Lleida y sus colaboradores*, de Gabriel ALONSO GARCIA, Lleida, 1976, no es troba ressenyat cap Sebastià Font.
- ²³ AHAT, parròquia de Tarragona, Llibre de Baptismes i Matrimonis, tom 2 (1577-1588), f. 14v.

- ²⁴ Emili MORERA, *Tarragona Cristiana*, vol. II, 1899, pág. 849, nota 1. En el llibre d'actes de l'ajuntament de Tarragona, en concret, en el consell de l'11-IV-1597, es diu que a la passada Setmana Santa havia caigut la primera arcada del cor de l'església de Santa Clara, «arcada que havia feta» Sebastià Font a preu fet. Determinen refer els desperfectes i actuar judicialment contra mestre Font. Acabarà l'obra de l'església mestre Gabriel Ferrer. El dia 22 s'anota que el requeriment ja ha estat realitzat (Arxiu Històric de Tarragona, Fons Municipal de Tarragona 1.6.1.146. Llibre d'actes *Liber consulatus* (1597-1598), foli 9). El llibre major dels emoluments del Comú recull el pagament de les obres de l'església del convent de Santa Clara -la part del municipi-. El Comú paga, des del gener del 1590 a l'agost del 1591, 750 lliures. L'Arquebisbe feia de caritat 50 lliures cada mes, que representa un 25%. (AHT, Fons Municipal de Tarragona, 2.3.1. Llibre major dels comuns, llibre de credença d'entrades i sortides dels emoluments del Comú (1586-1591), folis 151, 160, 162 i 164).
- ²⁵ Fidel de MORAGAS, op. cit., X(1922): 216.
- ²⁶ AHAT, Llibre de visites pastorals de l'arquebisbe Joan Lario i Lancis. Parròquia de Belianes.
- ²⁷ AHAT, parròquia de Belianes, núm. 22 (diversos).
- ²⁸ AHAT, Llibre de visites pastorals de l'arquebisbe Antonio Fernando de Echàno, vol. I, ff. 766-777. Pascual MADDOZ, al seu *Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico de España*, Madrid, 1846, vol. IV, pág. 129 diu, referint-se a l'església de Belianes: «está inservible por hallarse demolida en su mayor parte, sólo conserva la torre en buen estado». Aquesta observació desmesurada probablement té a veure amb el mal estat de la teulada.
- ²⁹ En total es recaptaren 363 quarteres de gra: 96 de xeixa, 9 de segolós, 28 d'ordiós i 110 d'ordi. D'oli es recolliren 242 cortans i de vi, 64 càrregues. Coneixem també els resultats del 50% de la primícia dels anys 1825-1826: de les 76 quarteres, una quarta part eren de xeixa (18), 30 d'ordi, 21 de segolós, 6 d'ordiós i 1 sola de blat roig. D'oli en consten 380 cortans. La primícia era una part important dels pagaments dels pagesos, que també pagaven el delme. En el període de 1799 a 1804 s'estimaren en 7.900 lliures, la meitat de les quals les obtenia la senyora de Gomà (4.000 lliures), i la resta es dividia, a parts semblants, entre el degà de Tarragona (2.000 ll.) i el comanador de l'orde de Sant Joan de Jerusalem (1.900 ll.).
- ³⁰ Fidel de MORAGAS, op. cit., X(1922): 219. Cèsar MARTINELL, «Triste balance», a *Crónica de Valls. Decenario de Nuestra Señora de la Candela*, Valls, 1941, s/p.
- ³¹ Sanç CAPDEVILA, op. cit., pp. 108-109 i 115. Pere BATLLE, «Los monumentos, museos, iglesias y objetos artísticos de la provincia y su archidiócesis de Tarragona, excepto Tortosa y sus comarcas», a *Los Monumentos Arqueológicos y Tesoro Artístico de Tarragona y su provincia durante los años 1936-39*, Poblet, 1942, pág. 77.
- ³² AHAT, parròquia de Belianes, núm. 6, s/f.
- ³³ Pere BATLLE, op. cit., pág. 53.
- ³⁴ Louis RÉAU, *Iconographie de l'art chrétien*, Paris, 1958, vol. III, pp. 690-701.
- ³⁵ Sobre el pintor Sebastià Martínez, vegeu «Pedro Nunyes y Enrique Fernádes, pintores de retablos», de Josep Maria MADURELL, a *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, 1944, pág. 218. També, de Joan SEGURA, *Història de Santa Coloma de Queralt*, reed. 1953. Sobre la identificació del pintor anomenat Martínez «*Il Granatense*» amb Sebastià Martínez, vegeu «Una tabla inédita de Isaac Hermes, perteneciente al desaparecido retablo del Palau Reial Menor de Barcelona», de Sofia MATA, a *Boletín del Museo e Instituto «Camón Aznar»* (Saragossa), LIV (1993), pág. 54.
- ³⁶ La nombrosa obra de Lluís Martínez ha estat coneguda gràcies a treballs com del de Fidel de MORAGAS, op. cit., i, del mateix autor, «L'art, els artistes i els artesans de Valls», a *Estudis Universitaris Catalans*, vol. XIX (1934): 287, 288 i 294. També els treballs de Sanç CAPDEVILA, op. cit., pág. 115 i Joaquim GARRIGA, op. cit., pág. 204.
- ³⁷ *Història Gràfica de l'Urgell*, op. cit., pág. 128, fig. 248.

I

Capitulació de l'obra nova de l'església parroquial de Sant Jaume de Belianes, entre el poble i el mestre de cases Sebastià Font, realitzada l'11 d'abril del 1563 davant del notari Rafael Montserrat. AHT, notaria de Tarragona, manual notarial núm. 6536, ff.4-7v.

“En nom de Nostro Senyor Déu y de la humill Verge Maria, mare sua, y del beneventurat sanct Jaume, patró de la yglésia del present lloch de Beliana.

Los honorables, en Joan Miquel, major, y Anthoni Vicent, lo any present jurats de dit lloch de Beliana, per la part del senyor comenador; en Joan Balle y Anthoni Boxadós, del mateix lloch, també jurats lo any present, per la part del senyor pabordre y degà de la Seu de Tarragona; mossen Joanot Altarriba, mercader; Leonart Comes, Jaume Citgar, Anthoni Oller, Anthoni Pucurull, Joan Pucurull, pagesos; mossen Francesch Naves nou y Matheu Arruffat, Barthomeu Cullarer, Vicens Mulner, Francesch Naves major, Anthoni Miquel, Joan Grenyó, Bernat Naves, Joan Miquel menor, Lorens Pellicó, Joan Naves major, Anthoni Naves, Pere Balle, Anthoni Morell, Joan Pastor, Francesch Naves menor, Jaume Miquel, Pere Naves, Jaume Pucurull, Pere Altarriba, Montserrat Sahuch, Joan Cullarer, Joan Samsó, Barthomeu Pastor, farrer, Joan Pons, Joan Naves menor, Anthoni Ratera, mestre Anthoni Garay, Pere Claver y Anthoni Claver, pagesos tots de dit lloch de Beliana, diòcesis de Tarragona, de una part, y mestre Sebastià Font, mestre de cases de la ciutat de Tarragona de part altra.

Attenent y considerant los de sobre nomenats de dit lloch de Beliana, axí en comú en nom de dita universitat de dit lloch de Beliana, com en particular qualsevol de ells en nom propri per los presents y absents, aver molts anys que miggensant la gràcia divina dit lloch ha aumentat y de cada die va augmentant, de tal manera que per no tenir mal sinó una sola yglésia, y aquella ésser tant estreta y poc spayosa, lo pobla de dit lloch no caber en ella, de hont se segueix, molts particulars de dit pobla no poder hoir missa com volrien, y en special en los dies tenen obligació aver-la de hoir y enchara per lo venir creixent dit pobla, com fins assí se seguirie molt més dany. Per çò, volent provehir com a bons cristians a l'esdevenidor y en cosa tant necessària per benefici y salvetat de llurs ànimes y consiènsias, ab determinació feta ab son consell unànimes y concordés y nigú discrepant, determenaren fos novament eregida, edificada y construyda una yglésia en dit lloch, en la part hahont apparra estiga millor y més còmoda per a tots, obtenguda emperò la llicència y permís de l'Il.lustríssimo y Excel.lentíssimo senyor lo honorable Archabisbe de Tarragona, y que per lo gasto y despesa de dita erectió y fabricació de dita yglésia, fos per a cert temps imposat y a l'encant y al més donant arrendatt, un honzè en tota manera de gra, tant solament y enchara que fossen venudes les herbes del terme de certa manera com se acostuma, y per a cert temps segons que ab los actes de dits honzè y arrendaments se trobarà continuat; per çò, ab voluntat, interescència, presència y ajuda del molt benevolent y molt nobla senyor, lo senyor don Francesch de Remolins, comanador de la cavalleria y religió de Sanct Joan de l'orde de Hierusalem, procurador general del molt benevolent y molt magnífich senyor, lo senyor fra Galceran Ros, de la dita mateixa religió y orde, senyor del present lloch, comanda de Berbens *nullius diocesis* y de les Panelles diòcesis Urgellensis, y del molt benevolent y molt magnífich senyor, el senyor Joan Ximeniz y de Aragues, prior y degà y pabordre de les pabordies de setembre y octubre de la sancta Seu de Tarragona y com a degà y pabordre de octubre predit senyor del present lloch de Beliana y ab autoritat y decret de dits senyors sobre la fabricació de dita yglésia. Entre dites parts és estat pactat y concordat del modo, forma y manera següents:

E primerament dit mestre Sebestià Font promet y se obliga fer y fabricar de peu, dins dit lloch de Beliana, en la part hahont li serà dit y designat, lo spay necessari y ab los deguts fonaments segons requereix fer en semblants obres, una església en lo tou de llargària de cent y vint palms ab son cruer, y de amplària de quaranta palms, y de altària segons la obra requerirà. Y per los terços se aurà de fer segons lo art ho regla de geometria y de arquitectura, proporcionada y ab sis capelles, tres a quiscuna part, quadrades, de

setze palms de quadro a quadro, entès emperò que las parets foranes ha de fer de quatre palms de gros de pedra picada y argamassa, y ab tota altra perfectió com la obra requer.

E més promet y se obliga dit mestre Font que farà dita yglésia del modo que està dit: tota de pedra picada, del present terme, y també la volta de aquella y també las voltes de dites capelles més altes y las baixas de rejola y guix d'esta manera: çò és, la volta major de cruer del cap de la yglésia en avall ha de fer ab tres crués y quiscun ab sa clau y sos arquets. Y las capelles també quiscuna ab son cruer y una clau y sos arquets de pedra picada y tot ab la perfectió que la obra requer. Entenent que dites capelles no han de exir per lo detrás fora de la yglésia, sinó que totas han de ser dins dita yglésia de miga a miga que sustindran la volta major.

E més promet y se obligue fer lo cap de dita yglésia ab sis claus siseuat y ab sos arquets, y en açò y en lo ja demunt dit ab sos capitells de fullatges y mulures, y a la part de fora ab ses en infres necessàries. Ab tota perfectió com la obra requer.

E més se obligue fer dit mestre Font en dita yglésia lo pahiment de aquella y de les capelles y cap de altar y sacristia, tot de pedra picada bé y degudament, segons la obra requer. Y al pujant de l'altar major, ab sos dos ho tres ho quatre grahons de pedra picada proporcionats com millor apparra aver de estar.

Més se obligue fer dit mestre Font en dita yglésia, un campanar quadrat a l'entrant de aquella, a la part esquerra, ho dreta hahont millor serà vist aver-se de fer, y tot de pedra picada del terme de la present vila. De altària sobre de la yglésia de trenta palms, cubert ab sos pilars hahont han de estar y tochar les campanes, y ab son capitell ab quatre vassants que per ses canals done la aygua fora de la yglésia. Sobre dita altària y ampla de tal manera que estiga proporcionat, ferm y segur segons ha de ser per benefici de la yglésia y la obra requer. Y ab lo caragoll per poder pujar a dit campanar de vuyt palms de tou y ab la escala també de pedra picada ab un bosell rodó.

Més se obligue fer dit mestre Font de sobre la volta de dita yglésia y capelles y cap de altar, una cuberta de teulada ab tres vassants, de altària de manera que un homa, per alt que sie, y puga anar tot dret per lo mig. Caps y costats ab sos pilarets y ab sa barana a l'entorn bé y degudament com la obra requer, y demunt la taulada de sos cavallons de argamassa.

Més se obligue fer dit mestre Font lo portal de dita yglésia tot de dita pedra picada, y tot llis y voltat y que las pessas de la volta del portal dels costats y branchal sien ten largues com puguen y deuen fer, çò és, de una cana las pedras de la volta, per benefici y ornament de la obra. Y demunt de dit portal ha de fer y deixar un tabernacle ho encaxament, en lo qual se puga posar un ymage de la mida y altària que li serà dit y donat.

E més com és dit, se obligue dit mestre Font, fer tota la dita obra, de pedra picada llevorada, çò és de dins la yglésia ab un tallant y defora ab la brocha segons la obra requer.

E més se obligue dit mestre Font tallar ho fer tallar, polir y posar, axí per lo retaula major com per los altres retaules, de dites sis capelles, una pedra per quiscuna capella y altra per lo dit retaula major, per altar de quiscun lloch dels predits ab son peu ho peus de la mateixa pedra, de la amplària y llargària y altària que li serà dit y donat la mida de quiscun.

E més se obligue dit mestre Font fer la paret de la sacristia detrás de l'altar y retaula major, de pedra picada de un palm de gros y de altària fins a les capelles y aquella cobrirà de volta de rejola ab la perfectió y firmesa que la obra requer y lo lloch.

E més se obligue dit mestre Font fer un portal de pedra picada llevorat al romano a cada part del dit altar major, y posar aquells bé he degudament com la obra requer.

E més se obligue fer y posar dit mestre Font una pica en dita yglésia per tenir la aygua beneyta ab son peu llevorat, tot com millor apparran. Y també unes fonts de batitzar de pedra picada lisa, de la forma li serà dit, y una trona ab sa escaleta de la mateixa pedra picada, junt a la enjusa li serà dit dins dita yglésia.

E més se obligue dit mestre Font fer y posar en dita yglésia lo cor de aquella al capdevall, demunt del portal major ensostrat de fusta y ravalto de guix, y devant ab un arch de pedra picada y ab una copada y ab sos filets y ab una barana de balustres, també de pedra picada. Y del dit cor per los portals en quiscuna part que farà de la forma que millor apparra en quiscuna de las enjuses de dites capelles ha de fer un corredor que's pugua anar del dit cor a l'altar major, per demunt les capelles per una part y altra de dita yglésia cubert de revolta de guix y rejola, y rodar tota la dita yglésia per detràs de dit altar y també ha de fer y posar per tot lo dit corredor, una part y altra, una barana de la altària que apparra millor. Tot de pedra picada y dita barana y també la del cor ha de ser ab una cornisa y tot açò se obligue fer, bé he degudament segons la obra requer.

E més se obligue dit mestre Font fer y deixar en quiscuna part de dit altar major, y ab sol devall de dita yglésia a l'endret del mig del dit cor per quiscuna de dites capelles una spillera larga y estreta al mig, y a la paret de fora y a la part de dins de dita yglésia, ampla y alta com li serà dit y apparra millor y més segur y sigui menester y apparra detràs de l'altar major y a la sacristia una altra.

E més se obligue dit mestre Font que a ses pròpies despeses y treballs tallarà y farà tallar y polir tota la pedra picada, y tota altra menobra y fusta necessària per a dita obra, bastides y síndries, y qualsevol altra cosa donarà, cercharà y farà cerchar y procurar, polir y portar a peu de obra, y també la cals y la herena, la mescla de la qual farà y age de fer dos de arena y hu de cals, les quals coses totes y sengles procurarà sien y de fer y cerchar quals se deu y pertany per benefici de dita obra y a coneixensa de dos pròmens de dita vila que per aquest effecte li seran donats.

E més se obligue dit mestre Font que tota y qualsevol obra de sobre mencionada y ha emprès fer, farà y complirà, com se deu i pertany ab tota perfectió, la qual farà y ha de aver feta dins dos anys, contadós del die que la comensarà en avant. Y ha la de comensar un mes après que la present capitulació serà fermada. Y acabada tota la dita obra, és content dit mestre Font, a la fi dels dos anys après que serà feta, que sie judicada per dos mestres sperts elegidós hu per cada part, si serà conforme al que dalt està dit y capitulat, y segons semblant obra requer conforme a la regla de arquitectura y geometria. Y si dits dos mestres axí elegits no se n'avindran, en tal cas puguen dites parts elegir un tercer, lo qual se pugua aderir a la hu dels dos primer elegits. Y al que per aquells serà dit y profferit age d'estar dites parts y en cas que dites parts no se avindran de dit tercer, que quiscuna de aquelles ne pugua elegir hu y los dos que sien posats dins de una urna y trets per un minyó; y lo primer que exirà sie dit tercer qui pugua fer dit efecte de aderir-se ab lo que millor haparra dels dos primer elegits. Y (...) d'aquells age d'estar dites parts y seguir lo que per aquells ser dit y profferit entès. Emperò, que passats los dits dos anys y no serà feta dita judicació ni tampoch seran fetes les degudes diligències per dites parts ho per qualsevol d'elles, sie aguda y tinguda dita obra per rebuda y feta y més nos pugua judicar.

E més promet y se obligue dit mestre Font donar bonas y sufficients fermanses per la bestreta que se li farà y també que age d'estar y ser obligades a la sobre dita obra totes y quiscuna de aquelles *in solidum* a coneixensa dels senyors ho llurs procuradors y dels jurats del present lloch de Beliana. Les quals fermanses no sien ni puguen ser desobligades fins a tant sie feta la sobre dita judicació y donada rehó y compliment al que en aquella serà dit y profferit ho que fins a tant sien passats dits dos anys après de feta dita obra.

E perquè és molt gran rehó que tot treballant sie remunerat y satisfet de sos treballs per totes y sengles coses demunt capitulades y per dit mestre Font empreses fer donar treballar y fabricar, com sie de molta importància y que no puguen fer-se sens molts gastos treballs y dispendis, conforme a la dita y oferta feta per ell ab corredor qui dita hobra ha encantada y cremada una candela qui per manco aquella farie, tots los predits de sobra nomenats representant tota la universitat del present lloch de Beliana en comú y en particular, cada hu de ells *in solidum* prometen y se obliguen donar y fer donar a dit mestre Font mill y dos-centes y noranta lliures moneda de Barcelona, pagadores: cent lliures comensada que sie dita obra, y de qui en avant, durant dita obra, de quatre en quatre mesos, altres cent, y acabada que sie dita obra tot lo que se trobarà ver de cobrar per a compliment de dita quantitat de dites mill y dos-centes y noranta lliures.

E més li donaran y faran donar una casa hahont ell y sa muller y companya y besties, ab sa roba y aynis, pugue estar y habitar y enchara son contents dits poblats que ell y sa companya y animals durant dita obra, puguen estar y sien tractats com a naturals del present lloch y gosar de tot lo que los mateixos naturals de dit lloch gosen.

Die lune decima nona mensis aprilis in anno a nativitate domini millesimo quingentesimo sexagesimo tertio. In loco de Beliana, diocesis Tarracone, fuerint firmata et jurata supradicta capitulata per supradictas partes promittentes pars, parti per dicta attendere”

II

Capitulació de l'obra de fusta del retaule de l'altar major de l'església parroquial de Bellianes, signat entre els jurats de la població i el barceloní Sebastià Figuerola el dia 28 de novembre del 1593. AHAT, parròquia de Bellianes núm. 6, manual 1593-1601.

“Die XXVIII mensis novembris anno 1593.

Capitulació feta y firmada per mestre Sebastià Figuerola, fuster, en la univerçitat y poblat de la vila de les Bellianes, sobre la fàbrica y retaule de la yglésia de dita vila ab lo pactes i capítols següents:

Primo, mestre Sebastià Figuerolla, fuster de la ciutat de Barcelona, se obligue de fer y asentar un retaule del modo y manera que lo dit Sebastià Figuerolla a donat la traça als jurats de dita vila, conforme estava firmada de mà dels jurats Thoni Naves, menor, Llorens Balle, Juan Pcurull y Bernat Naves, en dit any jurats, y de mà de dit mestre Sebastià Figuerolla y de mi present notari.

Item, se obligue de fer dit retaule en seguida de talla tota ella conforme està designat y demostrat en dita traça, posada y perpoccionada dins del loc de la yglésia, done ab dos ancasaments o pasteres ab ses pexines ab dos figures de bulto, sò és, la huna un sant Jaume y la altra la que la vila volrà; y totes dues al natural de art y de bon mestre, y en lo tauillo del remato, se obligue de fer un *salvator mundi* de mitx releu, a perfficionat y de art de bon mestre.

Item, se obligue lo dit mestre Sebastià Figuerolla de fer dita fàbrica y retaule tot de obra elegida.

Item, se obligue dit mestre en fer un tabernacle per a Nostra Senyora del Roser, a sa conexensa y ordra sua com bé los jurats ne estan confiats que estarà perfficionat.

Item, la villa y univerçitat de les Bellianes an de dar al dit mestre Sebastià Figuerolla, tot lo que aurà a menester per a dita fàbrica y retaule, sò és, fusta i tot lo demés, de tal manera que lo dit Figuerolla, no age de donà sinó les mans a fer dit retaule.

Item, tota la fàbrica y mans de fer dit retaule secrto y entén fer-lo dit mestre Sebastià Figuerolla de la pedra de l'altar en amunt y no altrament.

Item, se obligue lo dit mestre Figuerolla donar acabat i perfficionat lo dit retaule de vuy dia present y demunt escrit, per tot lo anny 1594, ab tal en però, no perden-se per la univerçitat o vila de les Bellianes y jurats d'ella no donant-li compliment de fusta y lo demés age a menester per a dita fàbrica o retaule.

Item, si a la vila li aparra és content lo dit mestre Figuerolla que, acabat que sie lo retaule, no estarà a

gust y contentament de la vila y jurats, que puguen ellegir un home de cada part y agen de judicar tot lo que i podrie faltar en dit retaule segons la demostració de la traça per ell donada, y si acàs no se'n podrien avenir y puguen entrevenir y ellegir un terçer.

Fent lo dit Sebastià Figuerolla les coses sobredites, la universitat de la vila de les Bellianes congregats i ajuntats en la església de dita vila, sò és, lo consell del senyor comanador y consell del senyor paborde, balle y jurats una part; i altra sistents qui són Massià Naves, balle del senyor comanador i Jaume Balle, balle del senyor paborde o degà, Thoni Naves, Thoni Pons, Juan Miquel, Thoni Naves, sabater, en lo anny present jurats; i pròmens següents: Juan Oller, Hirònym Rocines, Juan Pocurull, major, Juan Pocurull, dit del ras, Simon Sitgà, Barthomeu Culler, Juan Anclusa, Juan Miquel menor, Esteve Serret, Juan Jové, Juan Naves, dit lo pobil, Llorens Balle, Miquel Pastor, Bernat Naves, Juan Pocurull, misser Antgoni Altarriba, Thoni Ratera, Miquel Juni, Pere Claver, Juan Sanó, Sebastià Naves, tots junts *una voce dicentes* an dat a fer un retaule, sò és, de l'altar major de la església de dita vila, a mestre Sebastià Figuerolla, fuster de la ciutat de Barcelona, sò és, ab los pactes i pagues següents:

Primo, per totes mans de fer dita fàbrica o retaule li donen, conforme an concordat, tresentes quaranta lliures, dic CCCXXXX lliures al dit Sebastià Figuerolla, per totes mans y acabada dita fàbrica o retaule. Les pagues de les dites treçentes quoranta lliures del modo següent: item, de primera paga done la vila al dit Sebastià Figuerolla, lo die primer vinent de Carnestoltes, cent lliures moneda barcelonesa ab tal age de comensar dita obra lo primer de jener primer vinent, dic C lliures.

Item, lo dia o festa de Sant Barthomeu primer vinent se obligue la vila de les Bellianes en dar-li quoranta lliures moneda barcelonesa, dic XXXX lliures.

Item, lo dia o festa de Nadal primer vinent a un any, se obliga la vila de les Bellianes en dar i pagar al dit mestre Sebastià Figuerolla, y si abans aurà acabat dita fàbrica o retaulle, cent lliures moneda barcelonesa.

Item, les altres cent lliures restants de dit preu, per les mans i obra de dit retaulle se obligue la vila de les Bellianes en dar-les i pagar-les de santa Mari Madalena qui ve a un any, dic C lliures.

Item, la vila de les Bellianes li done casa per a què lo dit mestre Sebastià Figuerolla pugue estar i treballar.

Item, és concordat entre la universitat de la vila de les Bellianes i mestre Sebastià Figuerolla, mestre de dita fàbrica o retaulle, en fer i tenir dits capítols damunt escrits en pena de vint-i-sinc lliures moneda barcelonesa, tant a la una part com a l'altra. Qui lo contrari i farà, age de pagar dites XXV lliures a la part obedi-ent.

Item, lo dit Sebastià Figuerola, per los capítolls damunt escrit, los fa aver i tenir ab obligació de tots sos béns ab salari de procurador 10 sous; notari, 12 sous; *ultra quos* y done per fermaçes a mestre Simon Anguera y a Miquel Anguera, jermans calçatés de la vila de la Espluga de Francolí, *diocesis Tarraconensis*, sosmetense a qualsevol cort, tant esgleciàstica com secular, i renunsien a son propi fort. Sine [Signa] lo dit Sebastià Figuerolla tot lo sobradit.

(...) *Testes sunt Bartholomeus Rog, magister domorum civitatis Barcinone, et Bartholomeus Martí, ville Tàrraga.*

III

De l'inventari dels béns pertanyents a la parròquia de Belianes, realitzat el novembre del 1924, transcrivim la descripció del retaule major, efectuada pel rector Antoni Escalé.

AHAT, inventaris parroquials, parròquia de Sant Jaume de Belianes.

“El altar es de tablas pintadas que representan diferentes pasajes de la vida de San Jaime como discípulo de Jesús y como patrón de España. Otras representan misterios de gozo y finalmente hay de pequeñas que representan algunas Vírgenes con las palmas del martirio. Hay dos hornacina en medio, una en el primer cuerpo y otra en el segundo. Es de estilo grecolatino. Consta de dos cuerpos. El primero consta de dos

tablas pequeñas que representan la cena y oración del huerto, puertas de la sagristía, cuatro tablas encima, dos a cada lado, en que se representan la Transfiguración del Señor, la aparición de la Virgen del Pilar a San Jaime, la batalla de Clavijo y San Jaime en las órdenes militares y en medio del altar; dentro una hornacina, San Jaime con dos pilares, uno a cada lado. El segundo cuerpo consta de cuatro tablas grandes y cuatro de pequeñas encima como las del primer cuerpo. En ellas se representa a la Purísima, la Encarnación del Verbo, el nacimiento de Jesús y adoración de los Santos Reyes: entre los pilares hay una hornacina con la cruz y Marías, dos figuras, una a cada lado, tocando unas trompetas y dos medallones, sin que se vea nada escrito. Todo es de madera dorada, menos las tablas, que son pintadas y la mesa y sóculos, que son de piedra (...) en el altar, en los marcos que forman el primer cuerpo, para las tablas o cuadros pintados, se lee el año 1594”.